

УДК 378:33:316.454.52:81'243

Н.В. Разенкова
м. Київ, Україна

КРИТЕРІАЛЬНА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ

Згідно з Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти, що свідчать про необхідність системного використання публічних критеріїв, правил і процедур при оцінюванні студентів [3, с. 262], наголосимо на необхідності реформування та вдосконалення подібних систем у сфері української освіти з перспективою їх подальшого повноцінного запровадження для іншомовних дисциплін фінансово-економічних вищих навчальних закладів. Сучасний досвід застосування подібних систем в Україні має бути переглянутий і удосконалений, зважаючи на розвиток інтеграційних та гармонійних зв'язків між педагогічними системами різних країн світу.

Суттєвою необхідністю для об'єктивної оцінки формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів фінансово-економічних спеціальностей слід визначити критерії та показники, які є діагностичним інструментарієм для адекватного аналізу сформованості ІПКК досліджуваного об'єкту. У сфері освітньої діяльності вважаємо необхідним встановлення системи «вимірювачів та критеріїв, які дозволяють встановлювати якісні показники тих чи інших результатів» [2, с. 53], що забезпечить справедливую диференціацію студентів фінансово-економічних спеціальностей згідно з їхнім рівнем іншомовних знань.

Оскільки, критерій є ознакою, на основі якої проводиться оцінка або класифікація чого-небудь, до критеріїв ІПКК майбутніх випускників бакалаврату фінансово-економічних спеціальностей належать такі її розпізнавальні ознаки, на основі яких оцінюється міра її сформованості. А це значить, що критерії ІПКК майбутніх фінансистів та економістів повинні відповідати її компонентам. Тобто, пропонуємо розглядати критерії володіння іншомовною професійною комунікативною компетентністю студентів-бакалаврів фінансово-економічних спеціальностей як чітко визначену сукупність ознак, що дозволяють зробити висновок про ступінь відповідності фактичного рівня отриманих знань випускника бакалаврату фінансово-економічного фаху згідно зі встановленими вимогами програми фінансово-економічного вищого навчального закладу та спрогнозувати рівень їхньої успішності та конкурентоспроможності у фінансово-економічній сфері на українському та світовому ринку праці.

Дослідивши дефініцію «показника» в словнику української мови як свідчення, доказу, ознаки чого-небудь, наочних даних про результати якоїсь роботи, якогось процесу, даних про досягнення в чому-небудь [5, с. 351], та позицію вчених щодо визначення «показника» у психолого-педагогічній літературі та сформувавши власну думку, пропонуємо сприймати показник як відповідний прояв критерію на конкретному етапі формування іншомовної професійної комунікативної компетентності студентів-бакалаврів фінансово-економічних спеціальностей.

Посилаючись на результати робіт В. Безпалька [1, с. 192], С. Змеєва [4, с. 128], та згідно з власними переконаннями, визначимо основні ознаки критеріїв при вимірюванні оцінки сформованості іншомовної професійної комунікативної компетентності:

- по-перше, критерії мають чітко відображати складову (теоретико-практичну тематичну сутність та міжпредметну направленість) вимірюваного об'єкту ІПКК фінансово-економічного напрямку;
- по-друге, критерії мають містити зв'язок між дидактичними цілями та результатами навчання ІПКК фінансово-економічного спрямування;

- по-третє, важливо, щоб критерії оцінки ІПКК могли підлягати кількісному аналізу,
- по-четверте, вони повинні вимірюватися в легкій і зручній формі;
- по-п'яте, критерії мають оцінювати кількісну та якісну складову володіння ІПКК майбутніх фінансистів та економістів, та креативний підхід студентів до опанування об'єктом професійних знань.

Виходячи з вищезазначеного, визначимо «критерій сформованості іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх випускників фінансово-економічного бакалаврату» як міру порівняння якісних і кількісних показників отриманих результатів знань від процесу навчання ІПКК фінансово-економічного спрямування.

Критерії ІПКК випускників фінансово-економічного бакалаврату відображають її суттєві характеристики і є достатніми для визначення сформованості означеного інтегрального утворення, для чого були виявлені їхні ознаки, визначені показники, наведені в таблиці 1 (див. табл. 1).

Таблиця 1

Критеріальний підхід до діагностики сформованості іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів фінансово-економічних спеціальностей

Критерії	Показники
Мотиваційно-цільовий	- пізнавальний інтерес до опанування іноземною мовою; - прагнення до професійного самовдосконалення; - потреба в оволодінні новими знаннями у сфері фінансово-економічної діяльності.
Пізнавальний	- володіння іншомовними комунікативними знаннями фінансово-економічного напрямку; - володіння знаннями іншомовного ділового менеджменту; - обізнаність у відмінностях фінансово-економічної та вітчизняної документації.
Операційно-технологічний	- уміння іншомовного спілкування; - застосування професійних технологій вітчизняної та міжнародної фінансово-економічної сфери засобами іноземного мовлення; - здатність застосовувати технології ділового іншомовного спілкування.
Особистісно-рефлексивний	- комунікативні здібності; - самооцінка професійних та іншомовних навичок та вмінь; - вольові якості.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури нашого дослідження та власного педагогічного досвіду щодо формування ІПКК майбутніх фінансистів та економістів, наведемо такі критерії та показники:

1. Мотиваційно-цільовий, який визначається такими показниками, як прояв пізнавального інтересу до опанування іноземною мовою, прагнення до власного професійного вдосконалення та бажання прояву себе на рівні висококваліфікованого фахівця міжнародного рівня, що буде одночасно забезпечуватися потребою в оволодінні новими знаннями фінансово-економічної сфери діяльності.

Мотивацією у формуванні іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх фінансистів та економістів є потреба людини досягти бажаного результату в зазначеній професійній діяльності, власному самоствердженні в ній та життєвій реалізації. Розглядаючи мотивацію досягнення як систему спонукань, мотивів, інтересів, притаманних особистості, що стосуються досягнення необхідного рівня ІПКК для успішного кар'єрного та професійного зростання, зазначимо, що означений тип мотивації характеризується подоланням внутрішніх розбіжностей між досягнутим і необхідним рівнем іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутнього фахівця фінансово-економічної сфери.

Цільова складова мотиваційного критерію визначена у 3. Підручної [7, с. 37-46], яка є спонукальним важелем до застосування знань та вмінь ІПКК майбутніх бакалаврів фінансово-економічних спеціальностей у конкретних професійних та життєвих ситуаціях; умінням прогнозувати результати спілкування; свідомим та цілеспрямованим застосуванням техніки

спілкування.

2. Пізнавальний, який вказує на володіння, накопичення та вдосконалення знань з іншомовної комунікації, а також знань професійно-спрямованих фінансово-економічних дисциплін, ділової фінансово-облікової документації та професійного менеджменту. Він має на увазі підготовленість майбутнього випускника фінансово-економічного вишу до професійної іншомовної діяльності як теоретично, так і практично, з необхідністю володіння знаннями фундаментальних ідей, сучасних цілей, принципів і теорії базової науки.

Сучасний професіонал фінансово-економічного фаху для ефективного здійснення навчання та подальшої реалізації себе в іншомовній професійній діяльності має не тільки володіти знаннями з іноземної мови та фахових дисциплін, а й умінями застосовувати професійні та інноваційні технології вітчизняної та зарубіжної фінансово-економічної діяльності засобами іноземного мовлення.

Відтак, рівень методологічних, загальнотеоретичних і спеціальних знань випускника бакалаврату фінансово-економічного факультету вважаємо одним з показників означеного критерію.

Окрім того, він проявляє себе у необхідності знання базисного навчального плану й можливостей інтеграції змісту фінансово-економічних предметів з іншомовними дисциплінами. У майбутнього спеціаліста фінансово-економічної сфери має бути сформована іншомовна комунікативна компетенція, до складу якої входять мовна, мовленнєва та соціокультурна компетенції. Крім того, майбутній бакалавр фінансово-економічного фаху має володіти сучасними психолого-педагогічними концепціями сучасних норм спілкування рідною та іноземною мовами.

3. Операційно-технологічний критерій реалізується через володіння умінями іншомовного спілкування та їхньої практичної реалізації через оперування професійними технологіями вітчизняної та міжнародної фінансово-економічної сфери, обізнаність в інноваційних фінансово-економічних розробках і проектах, використання та застосування інформації з цих матеріалів засобами іноземного мовлення для повноцінної самореалізації випускника бакалаврату міжнародного професійного рівня. Він проявляється у практичній реалізації власного професійного досвіду, прояву ініціативи у прийнятті рішень та їхне анонсування засобами іншомовної комунікації, творчому підході при вирішенні професійних завдань фінансово-економічного напрямку засобами іноземного мовлення.

Іншим показником операційно-технологічного критерію ми розглядали використання прийомів професійного менеджменту, що передбачає вміння спеціаліста керувати професійними ситуаціями, процесом соціалізації і поведінкою партнерів-співрозмовників. Усі перелічені вміння та навички полягають у володінні технологією ділового іншомовного спілкування в спільній пізнавальній діяльності, тобто такої системи впливу на співрозмовника, врахування його індивідуальних та професійних особливостей, розуміння його зосереджень і цінностей, що дозволяє створити атмосферу спільності, повноцінного співробітництва під час рішення завдань фахового фінансово-економічного спрямування в іншомовному середовищі.

Сформованість умінь управління в професійному діалозі є показником ступеня оволодіння майбутнім спеціалістом прийомами професійного ділового менеджменту, усвідомленням і стійкою потребою в їх удосконаленні. Компетентний фахівець має вміти вибирати й ставити завдання своєї управлінської діяльності, правильно аналізувати професійні ситуації, причини поведінки партнерів, приймати професійно обґрунтовані рішення, передбачати їх соціальні та професійні наслідки. Він мусить уміти самостійно вибирати й розробляти методи управління.

4. Особистісно-рефлексивний критерій вказує на психологічну готовність майбутнього фахівця фінансово-економічної сфери до реалізації власних комунікативних здібностей у професійних ситуаціях іншомовного середовища, доброзичливе ставлення до культури та поведінки іншомовного співрозмовника, де згідно з «Концепцією громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності», здійснення громадянського виховання є необхідним для формування толерантного ставлення до інших культур і традицій [6, с. 301].

Слід зазначити, що при спілкуванні на всіх рівнях полікультурного середовища особливо суттєвим є присутність взаєморозуміння, терпіння до представників різних націй та культур.

Іншим показником зазначеного критерію вважаємо самооцінку власних професійних та іншомовних навичок, умінь та професійно значущих якостей особистості, які мають відповідати вимогам ведення іншомовного ділового діалогу, а також проявлятися через самоконтроль та самовідповідальність за власні професійні обов'язки, продукування рефлексії та самоорієнтування при нетипових чи негативних комунікативних іншомовних ситуаціях, здатності проектувати власні комунікативні дії залежно від детермінованих професійно-орієнтовних ситуацій.

Як відомо, адекватна самооцінка власної професійної компетентності особистості передбачає вміння адекватно оцінити свої можливості та якості в іншомовних знаннях, необхідні для фінансово-економічної професійної діяльності. Самооцінка є важливим регулятором поведінки людини. Від неї залежать взаємовідносини з оточуючими, критичність, вимогливість до себе, ставлення до своїх успіхів і невдач. Правильне сприйняття себе, своїх можливостей є необхідною умовою орієнтації людини у власних силах, уміннях, здібностях. Самооцінка впливає на ефективність діяльності людини в цілому та іншомовній професійної діяльності бакалавра фінансово-економічного фаху зокрема, а також його подальший професійний розвиток.

Стійка рефлексивна позиція також є важливою умовою сформованої професійної самосвідомості майбутніх фінансистів та економістів. Вона передбачає здійснення постійного аналізу власних дій у процесі навчання і станів як власної особистості, так і співрозмовника. Це дозволяє об'єктивно аналізувати свої поведінкові та професійні вчинки у процесі навчання, та розвивати власні вольові якості, прояв яких буде сприяти повноцінному спілкуванню у подальшій фаховій діяльності з підлеглими, колегами, партнерами, клієнтами, конкурентами, з'ясовуванні їхніх позицій, а також розуміння ними «рефлексуючого» та притаманних йому особливостей.

Використовуючи розроблений критеріальний підхід до діагностики іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів фінансово-економічних спеціальностей, у подальшій науковій роботі вважаємо за необхідне визначити якісну характеристику рівнів сформованості ПІКК студентів бакалаврату фінансово-економічного факультету та провести ранжування викладачами фінансово-економічних закладів вищезазначених показників для визначення стану сформованості ПІКК майбутніх випускників.

Література:

1. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. — М.: Педагогика, 1989. — 192 с.
2. Дмитриева Н. П. Культура игровой деятельности будущих педагогов: критерии и уровни сформированности / Н. П. Дмитриева // Среднее профессиональное образование. — 2009. — № 5. — С. 52-54.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти. Рада є питань співпраці в галузі культури. Комітет з освіти. Відділ сучасних мов. Страсбург. — К., Вид-во «Ленвіт». — 2003. — 262 с.
4. Змеев С.И. Технология обучения взрослых: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. — М.: Издательский центр «Академия», 2002. — 128 с.
5. Новий тлумачний словник з української мови / Укл. В. Яременко, О. Сліпущко. — К.: Аконті, 1998. — 351 с.
6. Парыгин Б.Д. Анатомия общения: Учеб. пособ. — С-Пб, 1999. — 301 с.
7. Підручна З. Ф. Формування професійної комунікативної компетентності майбутніх перекладачів у процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Підручна Зинаїда Федорівна; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. — Тернопіль, 2008. — С. 37-46.

У статті досліджуються проблеми визначення, співвідношення та адаптованості української до сучасної міжнародної системи освіти через критерії та показники стану сформованості іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів фінансово-економічних спеціальностей.

Ключові слова: діагностичний інструментарій, іншомовні знання, сучасні технології, професійна самореалізація.

В статье исследуются проблемы определения, соотношения и адаптированности украинской к современной международной системе образования посредством критериев и показателей состояния сформированности иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности будущих бакалавров финансово-экономических специальностей.

Ключевые слова: *диагностический инструментарий, знания иностранного языка, современные технологии, профессиональная самореализация.*

The problems of determination, coinciding and adaptation of Ukrainian to international modern system of education through criteria and indexes of the status of the formed foreign-language professional communicative competence of future bachelors of financial and economic specialties are researched in this article.

Key words: *diagnostic tools, foreign language knowledge, modern technologies, professional self-realization.*

УДК 371

Е.А. Рамазанова
м. Сімферополь, Україна

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ВИМІРАХ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Виклад основного матеріалу. Гуманістично спрямоване, особистісно орієнтоване навчання та виховання учнів можливе лише за умови спеціальної фахової кваліфікації майбутніх учителів у педагогічних вищих навчальних закладах, а її «різномісність потребує формування майбутнього педагога не тільки як предметника, а й як людини культури, яка має значний виховний вплив» [8, с. 3].

Метою статті є розкриття особливостей професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів у вимірах педагогічної взаємодії.

Майбутній учитель початкових класів має бути обізнаний з основними вченнями в галузі гуманітарних і соціально-економічних наук, здатний аналізувати соціально-значущі проблеми та процеси, вміти використовувати методи цих наук у своїй професійній і соціальній діяльності; знати етичні та правові норми, які регулюють відносини людини до суспільства, навколишнього, вміти враховувати їх у власному житті та професійній діяльності; розуміти сутність і соціальне значення своєї майбутньої професії; мати цілісне уявлення про процеси та явища, що відбуваються в суспільстві та природі, про методи їх пізнання, вміти скористатись ними при вирішенні відповідних освітньо-виховних завдань при виконанні професійних функцій; мати наукове уявлення про здоровий спосіб життя, володіти вміннями та навичками фізичного самовдосконалення; володіти культурою мислення, знати його загальні закони, у письмовій чи усній формі правильно оформлювати свої думки.

Після закінчення педагогічного вищого навчального закладу вчителі початкових класів мають достатній рівень професійної підготовки та загальної культури, особистої відповідальності, любові до дітей, здібності до співробітництва з ними, правильного їх розуміння, адекватного відгукування на їхню поведінку та стан, творчого підходу до власної професійної діяльності; вміють на науковій основі організувати свою працю, використовувати інтерактивні й інноваційні методи й технології навчання; володіють знаннями основ виробничих відносин, готовністю для кооперації з колегами та до роботи в колективі, знають основи педагогічної майстерності, що особливо актуально в контексті нашого дослідження. Також майбутні вчителі спроможні в умовах розвитку науки та мінливої соціальної практики до переоцінки накопиченого досвіду, аналізу своїх можливостей, уміють набувати нові знання, використовуючи сучасні інформаційні освітнянські технології.

На думку С. Мартиненко, вчителю початкових класів необхідно «вміти аналізувати, класифікувати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, розпізнаючи серед них випадкові